

Nocions clau de les teories de la producció

Mimesi, creació, expressió i representació

TEORIA DE L'ART
Grau en Història de l'Art
Universitat de Barcelona

Maria MORENO CANO
maria.moreno@ub.edu
Departament d'Història de l'art

Notes preliminars

Investigació finançada pel Ministeri d'Educació, Cultura i Esport del Govern espanyol per a la Formació de Professorat Universitari.

Per a la publicació del present material docent, l'autora s'acull a l'article 32 de la Llei de Propietat Intel·lectual vigent en relació a l'ús parcial d'obres alienes. La inclusió de fragments de naturalesa escrita, els quals s'han emprat a mode de cita i comentari per a la il·lustració del coneixement i han estat degudament citats, es justifica per la seva finalitat exclusivament docent.

Nocions introductòries

Nocions introductòries

Atenció a:

- Esfera material → Llenguatge artístic
- Esfera immaterial
 - Circumstàncies històriques i socioculturals
 - Circumstàncies teòriques i estètiques
 - Circumstàncies personals i biogràfiques

Nocions introductòries

Esfera material

- **Aspectes formals i tipològics**
 - Tècnica
 - Suport
 - Procediment
 - Relacions numèriques, geomètriques i proporcionals
 - Esbossos, dibuixos preparatoris
 - Pentimenti
 - Reproducció – Reproductibilitat
- **Aspectes iconogràfics**
 - Temes

Nocions introductòries

Esfera immaterial

- **Circumstàncies històriques i socioculturals**
 - Encàrrecs i patronatge
 - Programa iconogràfic
 - Ideologia
 - Normes i convencions
 - Valors morals
 - Valors espirituals
 - Fonts, models i influències (*background*)
 - Visuals i escrites
 - Mitologia, religió, literatura, filosofia
 - Subalternitats

Nocions introductòries

Esfera immaterial

- **Circumstàncies personals i biogràfiques**
 - Art com a teràpia i subversió
 - Expressió malestar individual i social
 - Expressió de temors, traumes, fòbies...
 - Expressió interior de l'ésser
 - Processos creatius i trastorns psíquics → bogeria, esquizofrènia, depressió, addiccions (alcohol, drogues, fàrmacs...)
 - Motivacions conscients i inconscients

Nocions introductòries

Esfera immaterial

- **Circumstàncies teòriques i estètiques**
 - Llibertat, creativitat i imaginació
 - Geni
 - Originalitat, còpia, *ready-made* / *objet trouvé*, apropiacionisme
 - Nocions clau → mimesi, creació, expressió i representació

Nocions introductòries

Atenció a:

- Esfera material → Dimensió tècnica
- Esfera immaterial
 - Circumstàncies històriques i socioculturals → Dimensió històrica
 - Circumstàncies teòriques i estètiques → Dimensió estètica
 - Circumstàncies personals i biogràfiques → Dimensió psicològica, psicoanalítica, neurològica i antropològica

Forma + Funció + Significació

Nocions clau

Mimesi

Mimesi

1 *f.* [LC] [PS] IMITACIÓ.

Imitar

1 *v. tr.* [LC] Fer la mateixa cosa (que un altre).

2 *v. tr.* [LC] Prendre per model (alguna cosa), l'obra (d'algú).

3 *v. tr.* [LC] Presentar l'aparença (d'alguna cosa).

Font: Diccionari de la Llengua Catalana (segona edició) de l'Institut d'Estudis Catalans (<http://dlc.iec.cat/>)

<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=mimesi&operEntrada=0>

<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=imitar&operEntrada=0>

Mimesi

- Reproducció d'un element
- 2 punts de vista:
 - 1) L'artista no crea les seves obres sinó que imita la realitat
 - Realitat → naturalesa + cultura
 - Mimesi vs Originalitat
 - 2) Mimesi no implica antonímia amb creació
 - Mimesi ≠ Còpia / Reproducció
 - Exteriorització dels continguts de l'artista
 - Imitació d'un objecte no a partir de les seves formes sensibles sinó afectives
- Grècia (Gòrgies i sofistes – Plató – Aristòtil) → creació d'una cosa irreal amb la il·lusió de realitat

Creació

Creació

1 *1 f.* [LC] Acció de crear; l'efecte.

2 *1 f.* [LC] Acció de fer, de compondre, una obra, una cosa que abans no existia.

Crear

1 *v. tr.* [LC] Fer de no res.

2 *v. tr.* [LC] Fer, compondre (una obra, una cosa que abans no existia).

Font: Diccionari de la Llengua Catalana (segona edició) de l'Institut d'Estudis Catalans (<http://dlc.iec.cat/>)

<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=creaci%F3&operEntrada=0>

<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=crear&operEntrada=0>

Creació

- Essència de l'art i objectiu de l'artista
- Creació *ex nihilo*
 - Concepte religiós
 - Creació del món per Déu del no-res → dogma de fe (no objecte de coneixement)
 - Acte pel qual Déu dóna existència a les coses
- • Concepte artístic → poder creador
 - Producció o construcció d'una concepció
 - Creació d'una existència de ficció
- Vinculació amb subjectivitat en l'art (s. XIX)
- Definició possible: productivitat i activitat de la ment humana

Creació

- Creativitat
 - Característiques:
 - 1) Novetat
 - Forma, model, mètode
 - Deliberada o no, és fruit del talent, mentalitat i destresa de la persona creativa
 - 2) Manifestació d'una habilitat especial, geni o talent
 - Creació d'una nova concepció amb conseqüències de gran abast i eficàcia
 - Conceptes afins: originalitat, imaginació i llibertat
 - Concepte oposat: mimesi
 - L'home és creatiu quan dona quelcom de si mateix i no es limita a repetir o imitar

Creació

«Crear és fer, produir, en el sentit de reformar, combinar de nou o tornar a estructurar –recrear–, donant a les coses una altra forma per alguna via no coincident amb la manera de fer habitual».

SALABERT, Pere: *Teoría de la creación en el arte*. Madrid: Akal, 2013, p. 183

Expressió

Expressió

2 f. [LC] Facultat de manifestar vivament, clarament, el que hom sent.

Expressar

1 1 v. tr. [LC] Manifestar (el pensament, el sentiment) amb la paraula, l'actitud o qualsevol altre signe exterior.

1 2 v. tr. [LC] Representar sota una forma sensible.

2 intr. pron. [LC] Manifestar el propi pensament amb la paraula.

Font: Diccionari de la Llengua Catalana (segona edició) de l'Institut d'Estudis Catalans (<http://dlc.iec.cat/>)

<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=expressi%F3&operEntrada=0>

<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=expressar&operEntrada=0>

Expressió

- Dimensió comunicativa i expressiva
 - Possibilitats del llenguatge artístic al servei de l'expressió d'una cosa, efecte... determinats
 - Significació → Context (esfera material i immaterial)
- Expressió individual i/o col·lectiva

L'art, testimoni de les dinàmiques econòmiques, socials, polítiques i ideològiques d'una cultura

- Sostenidor
 - Creació
 - Destrucció
-
- Sistema de valors

Representació

Representació

1 1 f. [LC] Acció de representar; l'efecte.

Representar

1 1 v. tr. [LC] Fer present a la ment per mitjà de paraules, de símbols, la imatge que en reté la memòria, una imitació pictòrica, etc.

2 1 tr. [LC] Servir com a signe o símbol (d'alguna persona o d'alguna cosa), ésser-ne la imitació pictòrica, etc., ésser allò que la fa present a la ment.

4 tr. [LC] Substituir (algú) en l'exercici dels seus drets, en l'acompliment dels seus deures, fent quelcom en lloc seu, pel seu compte.

Font: Diccionari de la Llengua Catalana (segona edició) de l'Institut d'Estudis Catalans (<http://dlc.iec.cat/>)

<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=representaci%F3&operEntrada=0>

<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=representar&operEntrada=0>

Representació

- Formes sota les quals pren cos un determinat concepte o assumpte
 - Aparença del llenguatge
 - El contingut cristal·litza en formes variables al llarg del temps
 - Atenció a les esferes material i immaterial de l'art
- Representació implica que allí no estem davant de l'objecte real, sinó d'una ficció

Apropiacionisme

- Radicalització principis de cita, al·lusió o plagi
- Reubicació contextual
 - Reinscripció del passat
 - Desplaçament d'esferes social i política
- Art de ~~percepció~~ → art de descodificació
 - Estrats de significació (palimpsest)
 - Camp expandit
 - Recorreguts transversals
 - Significat indirecte
- Qüestionament de conceptes: originalitat, autoria, novetat, representació...
- Vinculació → Deconstrucció (DERRIDA)
 - Allibera formes del passat + cita = obra nova amb un nou significat

Bibliografia

Bibliografía consultada

- FREIXA, Mireia [et al.]: *Introducción a la historia del arte: fundamentos teóricos y lenguajes artísticos*. Barcelona: Barcanova, 1990.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS: *Diccionari de la Llengua Catalana. Segona edició (DIEC)* [en línia]. Institut d'Estudis Catalans, 2015 [Consulta: 12 de novembre de 2015]. Disponible a: <http://dlc.iec.cat/>.
- MARTÍN PRADA, Juan: *La apropiación posmoderna: arte, práctica apropiacionista y teoría de la posmodernidad*. Madrid: Fundamentos, 2001
- SALABERT, Pere: *Teoría de la creación en el arte*. Madrid: Akal, 2013.
- TATARKIEWICZ, Władysław: *Historia de seis ideas: arte, belleza, forma, creatividad, mimesis, experiencia estética*. Madrid: Tecnos; Alianza, 2002 (1976).
- WÖLFFLIN, Heinrich: *Conceptos fundamentales de la historia del arte*. Madrid: Espasa-Calpe, 2007 (1915).

Bibliografia recomanada

- BENJAMIN, Walter: *L'obra d'art a l'època de la seva reproductibilitat tècnica: tres estudis de sociologia de l'art* (trad. cat. Jaume Creus). Barcelona: Edicions 62, 1983 (1936).
- CIRLOT, Lourdes; MANONELLES, Laia (coords.): *Procesos creativos y trastornos psíquicos*. Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 2011.
- MANONELLES, Laia: *El arte de acción como terapia y subversión: peregrinaciones en el arte contemporáneo*. Director de tesi: Dr. Pere Salabert. Barcelona: Universitat de Barcelona, Departament d'Història de l'Art, 2008.
- SPIVAK, Gayatri Chakravorty: *¿Pueden hablar los subalternos?* (trad. cast. Manuel Asensi). Barcelona: Museu d'Art Contemporani de Barcelona, 2009 (1985).

